

VYZVÁNÍ

Z této knihy říkánek
může zpívat skřivánek
Najdou se v ní básně, šprýmy,
roztodivné taškařiny,
hned je umíš nazpaměť.
Startujeme, pozor - teď!

***

SPALY ZVONEČKY

Spaly, zvonečky, spaly,
zřicha se zavíraly.
Šotva však slunce vstalo,
zas už to v nich jen hrálo.

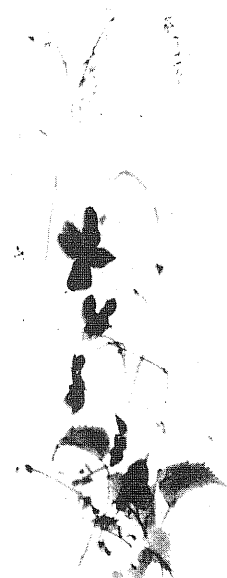
ŘÍKEJ RYCHLE

Kváče kačer blátotláček,
že by sezobl i máček.
Kváče kačer - kvačky, kvak,
nikde na zob ani mák.

***

FIALKA

Fialka jsem ... fialová;
v očku se mi nebe schová.
A mé šaty? Jako tráva;
se mnou si i slunce hrává!

HRDINKA

Sousedovic Helena
rozbila si kolena.
I když nožka bolela,
vyskočila zvesela:
"Hupky hou a huppy hou,
už jsem zase na nohou."

DIVADLO AKO TERAPIA

Ve chvíli, kdy se dramatická výchova (tvořivá dramatika) zabydluje v mateřských školách a kdy začíná tu a tam pronikat i na základní školy nebo na školy střední, je každá zkušenost těch, kteří se pokoušejí učit "jinak", cenná. Zvláště v situaci, kdy ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhlásilo od 1. září 1991 v 7. a 8. ročníku jako volitelný předmět LITERÁRNĚ DRAMATICKOU VÝCHOVU, aniž k ní vypracovalo nebo zajistilo jakýkoli náznak osnov (!), o zajištění kvalifikace pro učitele tohoto předmětu ani nemluvě... Jen laik může tuto skutečnost přejít mávnutím ruky, protože jen laik se na dramatickou výchovu může dívat jako na povyražení, nezávazné hraní si, které "vážnému" učení jen překáží. Zkušenosti těch, kteří umějí využívat tvořivých (a zejména dramatických) her při vyučování na různých typech škol, prokazují, že opak je pravdou. Těm, kteří mají zájem seznámit se s tím, jak dramatická výchova funguje ve školství ve Velké Británii, připomínáme, že ARTAMA v loňském roce vydala publikaci Drama v anglické škole (o níž už jsme na tomto místě referovali a referujeme; je možné ji objednat na adrese: ARTAMA, Sněmovní 7, 118 22 Praha 1)

Tentokrát vám nabízíme pro inspiraci úryvek z pedagogického čtení Anny Repiské z IX. základní školy v Trenčíně *Metody, cvičenia, spôsoby a prostriedky, ktoré stimulujú tvorivú činnosť žiakov*. Protože jde o práci komplexnější, shrnující zkušenosti z různých oblastí tvořivých her, uvádíme pro informaci její obsah:

Pedagogicko-psychologický cíl rozvíjení tvorivosti žiakov; psychologické cíle výchovy.

Adaptácia žiakov na prostredie; atmosféra v triede.

Cvičenia; jóga (Dychové cvičenia, Očné cvičenia, Koncentračné pozície, Gymnastika jógy, Asány, Autosugescia).

Divadlo ako terapia; práca s literatúrou a dramatickým textom.

Muzikoterapia; vymedzenie pojmu muzikoterapie; zložky muzikoterapie; využitie jednotlivých zložiek muzikoterapie v I. ročníku.

Zvyšovanie aktivity a motivácie na vyučovaní; seba-výchova a seba-vzdelávanie; motivovanie činnosťou.

Príloha č. 1 - Trieda - naša, tvoja, moja.

Príloha č. 2 - Škola ako abeceda.

DIVADLO AKO TERAPIA

Veľký počet detí so zdravotnými ťažkosťami, psychickými poruchami a poruchami správania (konkrétne na našej škole) bol prvý dôvod, aby som pracovala s deťmi aj mimo vyučovanie. Bola tu možnosť pomôcť deťom, spoznať ich, pripraviť na vyučovanie. Získavajú nové dojmy, rozvíjajú si pocit spolupatričnosti, city, vôľu, schopnosti. Získavajú sebadôveru, samostatnosť, vzťah k umeniu. Je tu väčšia možnosť pracovať individuálne s deťmi. Vyučovanie sa snažím riadiť tak, aby deti rozumeli tomu, čo sa učia, čo čítajú, čo počujú, čo hovoria. Učím ich, ako sa učiť, čo si vybrať z učiva a čo si pamätať.

V divadelnom súbore ďalej rozvíjam vnímanie, citlivosť k sebe a k svetu, riešime problémy.

Učíme sa uvoľňovať pomocou cvikov z jógy, počúvame hudbu, poznávame literatúru, hráme sa rôzne psychologické hry. Využívam aj zložky muzikoterapie.

Deti si na každé stretnutie pripravujú výstupy podľa vlastného výberu, alebo ich určím ja. Je to ich vlastná tvorivá práca. Obľúbené sú rozhovory na "tabu" témy. Riešime problémy, ktoré máme v triede. Vždy pripravíme vystúpenie na MDD, školskú akadémiu, pre deti z MŠ a niekedy nacvičíme divadelnú hru na súťaž.

Myslím si, že deti sa majú viesť k tomu, aby vedeli, čo je múdre a čo

je hlúpe, škaredé, aby posudzovali, čo je krásne a čo je dobré a čo je zlé. Divadlo dáva možnosť učiť sa posudzovať veci a hodnotiť. Rozvíja hodnotiace myslenie. Pomáha deťom k rozvoju slovnej zásoby, vyslovovať argumenty pre a proti. Cez postavy prežívajú rôzne situácie, musia ich riešiť. Musia sa s postavou stotožniť a nielen to, ale aj dať do prejavu svoj názor a svoj postoj. A to je, myslím si, veľmi dôležité. Spoločne chodíme na divadelné predstavenia, výstavy, výlety do prírody. Veľmi radi hrávajú deti vonku, kde kontakt s obecnosťou umocňuje príroda. V krúžku mám deti od prvého ročníka (len zo svojej triedy) a pracujem s nimi, aj keď sú na druhom stupni. Na každé stretnutie sa pripravujem písomne dopredu podľa plánu, ktorý robíme s deťmi spoločne.

Tematické okruhy činností:

- autoregulačné a relaxačné cvičenia, muzikoterapia
- pohybová výchova
- jazyková výchova
- improvizácia na danú tému
- psychologické hry
- symbolické cvičenia
- samostatné etudy
- hra s postavou
- hry s bábkou
- prednes a práca s textom
- tanečná príprava
- príprava inscenácie.

Deti majú veľmi radi symbolické cvičenia (vciťovanie a improvizácia), kolektívne hry - situačné, vytváranie originálnych nápadov, pantomímu a hry s tým, čo si donesú.

Na jedno stretnutie si deti doniesli staré pokazené hračky, nepotrebné veci z domácnosti. Úloha bola: pripraviť samostatné etudy - stretnutia týchto vecí, napr. auto a motorka na smetisku, potrhaný peračník a rozbitá bábika. Boli aj sólo výstupy, napr. "Som rúra od vysávača" - kde pohybom, mimikou, tempom reči bola stvárnená rúra od vysávača.

Jednotlivé výstupy deti hodnotili, reagovali veľmi živo a spontánne. Prerástlo to v rozhovor: o rodine, vzťahoch súrodencov, vzťahu k veciam, spoločnom majetku.

DĚTI ♥ HRY ♥ DIVADLO

NA NÁKUPU

Stojí Věrka v krámě,
nakupuje mámě.
Malinká je ještě sice,
ale už jde pro kvasnice.
Sotva domů doskáče,
volá: "Já chci koláček!"

CO HAFAL VOŘÍSEK

Haf - haf - haf - já mám zlost!
Haf - haf - haf, hod' mi kost!
Nejedl jsem ještě dnes,
hafhaf, už mám hlad jak pes.

***

CVRČEK A DROZD

Jak hrá cvrček? Kdo to ví?
Na housle hrá drozdovi.
S cvrčkem drozd, když zahraje,
hned je koncert u háje.

U TRUIHLÁŘE

Padá lokna hoblíny,
je to stolek Pavlíny.
K tomu židle malé Kačky,
hoblujte se, hoblovačky!

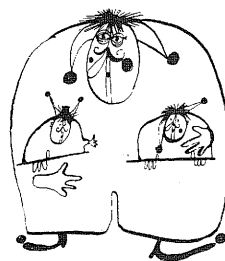
Dr. Miron Zelina píše: "Okrem toho, že rozvíjame tvorivé myslenie, musíme neustále dbať o celú osobnosť dieťaťa." (Ako sa učiť myslieť?, NP č. 7 z 8. 2. 1987). Darmo by bolo múdre, keby bolo lenivé alebo keby nemalo rado ľudí. Treba pritom rozvíjať zvedavosť, samostatnosť, sebavedomie, odvalu, smelosť presadzovať myšlienky, hravosť, správnu motiváciu, svetonázor, dobrú hodnotovú orientáciu. Na to však potrebujeme čas, chuť a dobrú náladu. Mnohí rodičia tvrdia, že ani jedno z toho nemajú. Jedna anketa ukázala, že zatiaľ čo sa otec denne pozerá priemerné dve hodiny na televíziu, deťom sa venuje asi desať minút. Matka má zasa dosť práce v kuchyni a pri riadení. Napriek všetkému by sme si mali uvedomiť, že výchova našich detí je naším obrazom i naším sebaopotvrdením. Človek v práci je nahraditeľný, ale vo výchove nemôže nik nahradiť ani otca, ani matku. Je to naša veľká zodpovednosť pred deťmi, ale aj spoločnosťou a budúcnosťou.

Plne sa s ním stotožňujem. Práca v divadelnom krúžku podnietila rodičov k trvalej spolupráci a k zvýšenému záujmu o svoje deti. Trvá dodnes a stretávame sa aj mimo školy, riešime spoločne niektoré problémy.

Pri práci s literatúrou a v dramaturgiách som vyberala také texty, ktoré vhodne dopĺňali vyučovanie. Prvá kniha, ktorú sme spracovali a pripravili na vystúpenie, bola Rozprávky z počítadla od Kristy Bendovej. Deti boli prváci. Vystupovala som s nimi aj ja (hudobný doprovod). Kostým pre jednotlivé postavy bol štylizovaný. Mamičky ich ušili krásne - rozprávkové. Rozvíjala sa spolupráca, zvyšoval sa záujem rodičov o deti, dobrý pocit z úspechu, prehlbovala sa citová výchova, záujem rodičov o prácu školy.

Poézia Sergeja Michalkova z knihy Priateľstvo veľké ako zvon bola deťom veľmi blízka. Potom prišli na rad rozprávky, povesti, dobrodružná literatúra, cestopisy, vedecko-populárna literatúra. Každý žáner si našiel svojich. Deti čítali, zakladali si vlastnú knižnicu. Druhá inscenácia, ktorú sme pripravili, bola rozprávka Tri zlé princezné od Jozefa Pavloviča. Deti ju zvládli výborne a dokonca sme s ňou boli aj na krajskej prehliadke. Úspech a uznanie sú veľmi dôležité. O to viac, že v súbore boli práve deti narušené, slabšie prospeievajúce. Odrazilo sa to aj na výsledkoch v škole.

V tretej inscenácii - divadle poézie -

sme využili pantomímu, symboly, recitáciu, tanec a spev. Text inscenácie Výpoveď v tvare som upravila z dvoch kníh (Lubomír Feldek: Slovák na Mesiaci - báseň Obrana detí a Tomáš Janovic: Neukradni tri vajcia - báseň Vzorný kôň a dokonali žiaci).

Naše sídlisko, kde žijeme a chodíme do školy, nedáva žiadne kladné podnety na správanie sa, niet možností kultúrne sa vyžiť. Niet vzorov kultúrneho správania. Deti mali možnosť prostredníctvom umenia cestovať, byť v inom prostredí, pozorovať, vnímať, čerpať nové skúsenosti, emocionálne sa vyžívať a poznávať sa navzájom. V živote je veľmi dôležitá neverbálna komunikácia. Rozvíjala som ju počas vyučovania, no predovšetkým pri práci v súbore.

Cvičenie Putujúci pocit mi pomohlo pozorovať deti, zisťovať ako sa menia, kde treba pomôcť. Popis cvičenia: Určitý pocit môžeme vyjadriť nielen celým telom, ale tiež iba jeho časťou. Začali sme prstami jednej ruky. Skúsiť s nimi alebo v nich vyjadriť pociťovanie nejakého pocitu (radosť, nežnosť, strach, odpor, hnus). Pociťovanie potom posúvame alebo rozširujeme do jednotlivých častí tela. Cvičenie som viedla ja, aby nevznikol problém, či už vzniknutý pocit posúvať alebo nie. Lebo inak deti prestávajú sami seba vnímať.

Cvičenie Sme gumoví mi pomáhalo rozvíjať u detí predstavivosť, fantáziu, vnímať priestor, schopnosť odosobniť sa, divadelné cítenie. Úlohou bolo preliezť stoličku zdlanlivo porastenú trnám, rozžeravenú, čerstvo natretú, príjemnú na dotyk, slizkú. Žiaci si mali predstaviť, že okolo stoličky je iba nepatrný priestor, ktorým sa môžu pretiahnuť. Boli ale našťastie gumoví, a preto mohli stoličku všelijako preliezať.

□ ANNA REPISKÁ

Tuto dvojstranu pripravuje Jaroslav Provazník

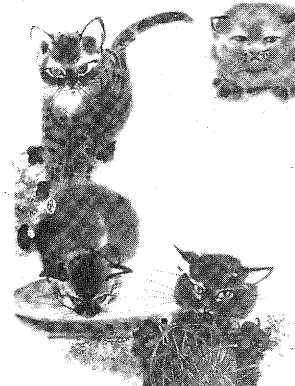
JEŽEK A SÝKORA

"Ježku, kiš,
pojď sem bliž!
Neumíš!"
"Heč, sýkorke modřinky
nemají zas bodlinky!"

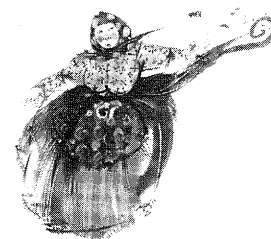
KOŤATA

Jedna kočka strakatá
měla čtyři kořata.
První - čemé ouško mělo,
druhé zase - bílé čelo.
Třetí - s klubkem kutululá,
ale čtvrté mělo smůlu:
o tom měli hadači
hádat, co má nejradši.

TETKA TÝNA

Povídala teta Týna -
musím k včelám do včelína.
Tam však jedna malá včela
její nos hned uviděla.
Co to tetku napadlo,
už má v nose žihadlo!

BUCHTY

Buchty s čemými povidlím!
Na tři hony voní.
Když to čemé z buchty sním,
zbude - díra do ní.

***

Vybráno z knihy Trmky bmkny na ty hrmky
Kristy Bendové, ilustroval Mírko Hanák,
vydal Albatros v roce 1971